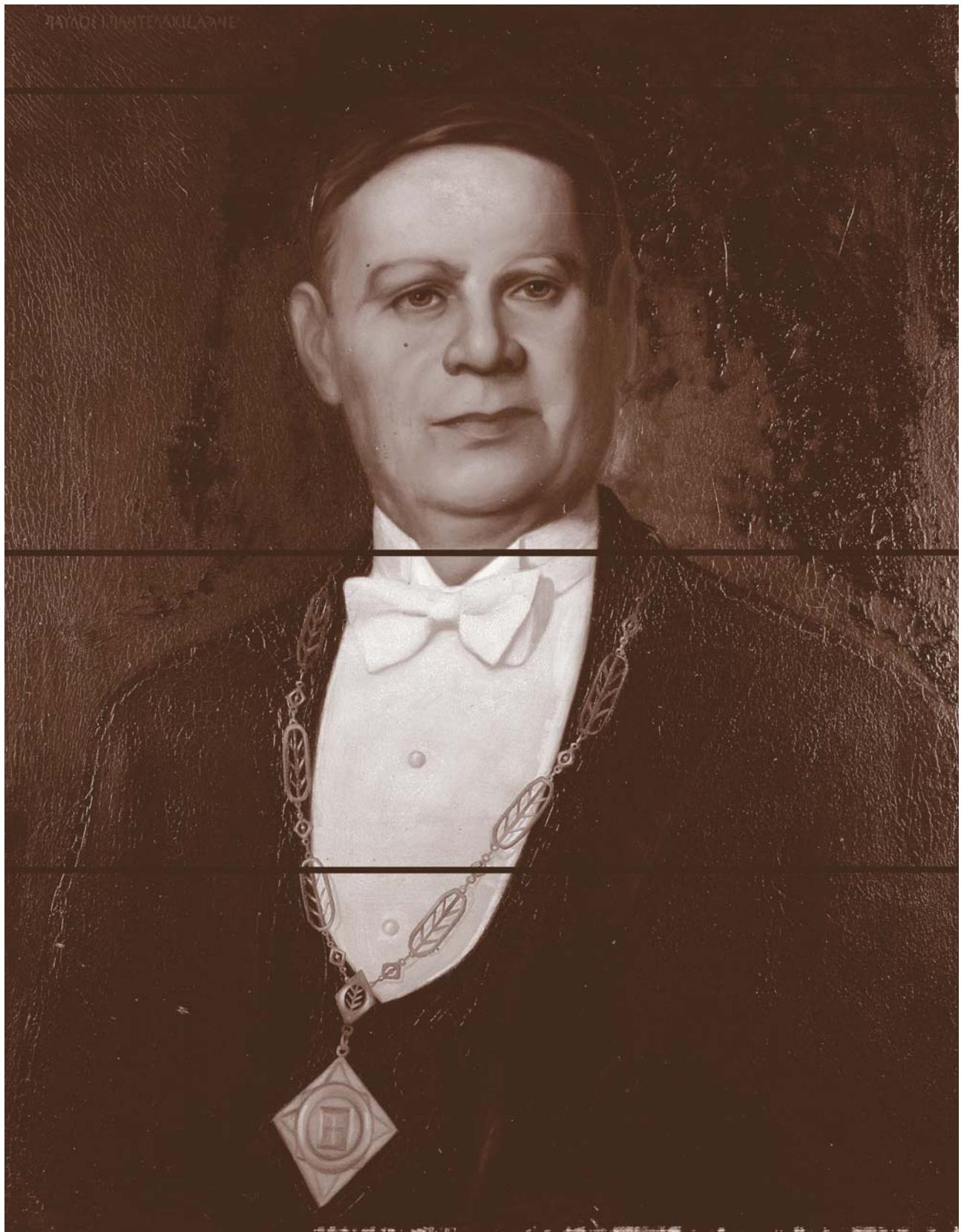

ΚΛΑΣΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Tο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης δημιουργήθηκε εκατό χρόνια μετά το Πανεπιστήμιο της Αθήνας και μια δεκαετία περίου μετά την απελευθέρωση της περιοχής. Η απόφαση της ίδρυσής του από τον δημοτικού πρωθυπουργό Αλέξανδρο Παπαναστασίου συνδέθηκε με την ανάγκη να δοθεί στο έθνος μια νέα Φιλοσοφική Σχολή, όσο γινόταν διαφορετική στην νοοτροπία από εκείνην που τα χρόνια αυτά χαρακτήριζε τη Φιλοσοφική της Αθήνας. Πράγματι, η Φιλοσοφική Σχολή της Θεσσαλονίκης καθόρισε από πολύ νωρίς τις συντεταγμένες της πιο προοδευτική και στο πνεύμα και στη γλώσσα από τη Φιλοσοφική της Αθήνας, εξελίχτηκε με το πέρασμα των χρόνων σε αληθινό προπύργιο του εκπαιδευτικού και φιλολογικού δημοτικισμού, αλλά και σε καθοριστικό παράγοντα της φυσιογνωμίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης άρχισε να λειτουργεί το 1926 και αριθμούσε στο ξεκίνημά της 65 φοιτητές.

Η μοναδική τότε Σχολή του Πανεπιστημίου στεγάστηκε αρχικά, το 1926, στην έπαυλη Αλλατίνι με θρανία και μαυροπίνακες κατασκευασμένα στο Παπάφειο Ορφανοτροφείο. Τον Οκτώβριο όμως του 1927, μετά από ενέργειες του τότε προέδρου του Πρυτανικού Συμβουλίου Γ. Σωτηριάδη, μεταφέρθηκε στο μέγαρο του Β' Στρατιωτικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης, άλλοτε (μέχρι το 1912) οθωμανικού γυμνασίου (Ιδαδιέ), όπου ως σήμερα στεγάζονται Τμήματα της Φιλοσοφικής Σχολής. Η πρώτη συνεδρία «ἐν τῷ νέῳ ἰδρύματι τοῦ Πανεπιστημίου ἐγένετο τὴν 4ην Ὀκτωβρίου 1927 ἡμέραν Τρίτην καὶ ὥραν 4ην μ.μ.».

Ο σκοπός της Σχολής είναι διπλός, να καταρτίζει δηλαδή από τη μια μεριά ικανά στελέχη για τη Μέση Εκπαίδευσην και από την άλλη να ετοιμάζει επιστήμονες ικανούς για έρευνα σε μια ολόκληρη σειρά από τομείς των ιστορικών, ανθρωποτικών και κοινωνικών επιστημών, που εντάσσονται στο πλαίσιο μιας Φιλοσοφικής Σχολής. Το πρόβλημα του συνδυασμού των δύο στόχων της Σχολής φαίνεται σχεδόν άλυτο. Αυτό προκύπτει από τις συνεχείς αλλαγές στις διαιρέσεις της Σχολής. Σύμφωνα με τον ιδρυτικό της νόμο η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης χωρίζοταν σε δύο κατευθύνσεις: στο Φιλοσοφικό και το Ιστορικό - Αρχαιολογικό Τμήμα και χορηγούσε πέντε πτυχία (Φιλοσοφίας και Παιδαγωγίκης, Κλασικής Φιλολογίας, Μεσαιωνικής και Νεωτέρας Ελληνικής Φιλολογίας, Ιστορίας, Αρχαιολογίας), σε αντίθεση με τη Φιλοσοφική Αθηνών, που χορηγούσε δύο. Βέβαια από τα πέντε πτυχία χορηγούνταν στην αρχή τα τρία της Αρχαιολογίας και της Φιλοσοφίας, ελλείψει καθηγητών, δεν χορηγούνταν στα πρώτα χρόνια. Από τον Νοέμβριο του 1935 η Σχολή χορηγούσε δύο πτυχία, το Φιλολογικό και το Ιστορικό - Αρχαιολογικό, εφαρμόζοντας το πρόγραμμα της αντίστοιχης Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Το 1952 καθιερώθηκε κοινή φοίτηση κατά τα τρία πρώτα χρόνια και εξειδίκευση κατά το τέταρτο σε έναν από τους κλάδους: 1) Κλασικής Φιλολογίας, 2) Μεσαιωνικής και Νέας Ελληνικής Φιλολογίας, 3) Φιλοσοφίας, 4) Ιστορίας και 5) Αρχαιολογίας. Ακολούθησε νέα διαίρεση από το τρίτο έτος σε δύο Τμήματα, το Φιλολογικό και το Ιστορικό - Αρχαιολογικό. Στο τέλος του 1963 η Σχολή διαιρέθηκε σε τέσσερα Τμήματα από το Β' έτος (Φιλοσοφίας, Κλασικών Σπουδών, Αρχαιολογίας, και Μέσων και Νέων

Ελληνικών Σπουδών). Τόσο τα περισσότερα Τμήματα όσο και η διαίρεση από το Β' ήδη έτος καθηρεφτίζουν την τάση για πιο ειδικές σπουδές. Το 1971 η Σχολή απέκτησε επτά Τμήματα (έμφαση στις ειδικές σπουδές), αλλά η διαίρεση τώρα μετατέθηκε στο Γ' έτος, ενώ στα δύο πρώτα έτη δόθηκε έμφαση στα γλωσσικά μαθήματα (για χάρη της Μέσης Εκπαίδευσης). Από το ακαδημαϊκό έτος 1982-83 άρχισε να ισχύει ο νόμος 1268, ορισμένες διατάξεις του οποίου τροποποιήθηκαν με τον νόμο 1566. Με τον νόμο 1268 ιδρύθηκε στη θέση της παλαιάς Φιλοσοφικής Σχολής το Φιλοσοφικό Τμήμα και αυτονομήθηκαν τα τέσσερα Τμήματα του Ινστιτούτου Ξένων Γλωσσών και Φιλολογιών. Το 1984-85 το Φιλοσοφικό Τμήμα διαιρέθηκε σε τρία Τμήματα: Φιλολογίας, Ιστορίας - Αρχαιολογίας και Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας. Το τελευταίο αυτό Τμήμα διαιρέθηκε από το 1993 σε δύο Τμήματα: Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, Ψυχολογίας. Έτσι σήμερα η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης απαρτίζεται από οκτώ Τμήματα, που το καθένα χορηγεί χωριστό πτυχίο. Το Τμήμα Φιλολογίας αποτελείται από τρεις Τομείς (Κλασικών Σπουδών, Μεσαιωνικών και Νεοελληνικών Σπουδών, Γλωσσολογίας).

Τέσσερις φάσεις ανάπτυξης της Κλασικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης είναι δυνατό να διακρίνει κανείς: Η πρώτη αρχίζει με την ίδρυση της Φιλοσοφικής Σχολής και φθάνει ως τις αρχές της δεκαετίας του 1940. Η δεύτερη καλύπτει το διάστημα από τις αρχές της δεκαετίας του '40 ως τα τέλη σχεδόν της δεκαετίας του '60· τα χρόνια αυτά σφραγίστηκαν από τη σύγχρονη παρουσία και διδασκαλία στο Πανεπιστήμιο των Ι. Κακριδή, Σ. Καψωμένου και Α. Τσοπανάκη. Η επόμενη φάση περιλαμβάνει μια νέα γενιά καθηγητών και φθάνει ως τις αρχές της δεκαετίας του '80, οπότε τίθεται σε ισχύ ο νόμος 1268. Τέλος, η τελευταία περίοδος καλύπτει το διάστημα από τις αρχές της δεκαετίας του '80 ως σήμερα. Φυσικά η παραπάνω διαίρεση είναι συμβατική, καθώς τα πρόσωπα δεν ανήκουν κατ' ανάγκην σε μία, αλλά κάποτε και σε δύο από τις παραπάνω περιόδους.

Η αφετηρία της καλλιέργειας των κλασικών γραμμάτων στη Φιλοσοφική Σχολή συνέπεσε με την ίδρυσή της και τον διορισμό των τριών πρώτων καθηγητών της Κλασικής Φιλολογίας, Γ. Γρατσιάτου, Χ. Χαριτωνίδη και Ν. Παππαδάκη· ο Γρατσιάτος και ο Χαριτωνίδης μάλιστα υπήρξαν και μέλη του πρώτου Πρυτανικού Συμβουλίου. Ο οξύς στους φιλολογικούς του ελέγχους και στοχαστικά είρων Χαρίτων Χαριτωνίδης (1878-1954) δίδαξε στο Αρσάκειο και στη συνέχεια στο Πανεπιστήμιο ως το 1940· το 1946 εκλέχτηκε Ακαδημαϊκός. Στις παραδόσεις του περιλαμβάνονταν ο Όμηρος, οι τρεις τραγικοί, ο Πλάτωνας, ο Αριστοφάνης, ο Θεόφραστος, ο Ξενοφών, οι Αλεξανδρινοί ποιητές, αλλά και ο Βιργίλιος, ο Οράτιος και ο Σαλλούστιος. Στις εργασίες του ασχολήθηκε με ερμηνευτικές και κριτικές παραπρήσεις στους αρχαίους συγγραφείς. Στον Χ. Χαριτωνίδη οφείλεται η επιγραφή στην είσοδο του παλαιού κτιρίου της Φιλοσοφικής «Μούσαις Χάρισι θῦε». Ο Γεώργιος Γρατσιάτος (1868-1934) δίδαξε από την ίδρυση της Σχολής ως τον θάνατό του Λατίνους συγγραφείς και ιδιαίτερα Κικέρωνα, Κάτουλλο, Βιργίλιο και Οράτιο. Ο Νικόλαος Παππαδάκης (1873-1945) σπούδασε αρχαιολογία στο Μόναχο, το Βερολίνο και τη Βόννη. Μετά την επάνοδό του υπηρέτησε ως καθηγητής, γυμνασιάρχης και έφορος Αρχαιοτήτων επί δεκαπέντε χρόνια ως την εκλογή του στο Πανεπιστήμιο το 1926. Από το 1926 ως το 1938, καίτοι λαμπρός αρχαιολόγος και επιγραφικός, δίδαξε κυρίως Αριστοτέλη, Λυσία, Όμηρο και Σοφοκλή. Διετέλεσε πρύτανης κατά το ακαδημαϊκό έτος 1936-37. Το πρώτο έτος λει-

τουργίας οι τρεις καθηγητές των κλασικών μαθημάτων δίδαξαν τα εξής: Χαρίτων Χαριτωνίδης: 1. Εἰσαγωγὴ εἰς τὸ ἔπος καὶ τὸ δρᾶμα· 2. Σοφοκλέους Ἡλέκτρα· 3. Ἐν τῷ Φροντιστηρίῳ· Συμπόσιον Ξενοφῶντος· 4. Ἀσκήσεις. Νικόλαος Παππαδάκις: 1. Ἐρμηνεία Ἀρχαίων Λυρικῶν ἐν γένει, ἵδιᾳ ἐλεγειακῶν καὶ ἴαμβογράφων· 2. Ἐρμηνεία τοῦ Ἰσοκράτους πρὸς Φίλιππον μετ' ἀσκήσεων. Γεώργιος Γρατσιάτος: 1. Κικέρωνος pro Roscio Amerino· 2. Βεργilίου βουκολικά· 3. Συντακτικὸν τῆς Λατινικῆς γλώσσης μετὰ θεματογραφικῶν ἀσκήσεων. Το 1937 το πρόγραμμα ως προς τα δύο μαθήματα που μας ενδιαφέρουν διαιμορφώθηκε ως εξής:

Α' ἑτος; (γραπταὶ ἀσκήσεις) Εἰς τὰ Ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ καὶ Λατινικά, Πρὸς τῇ διδαχθείσῃ ὥλῃ καὶ ἐκ τοῦ Ξενοφῶντος καὶ Καίσαρος De bello Gallico.

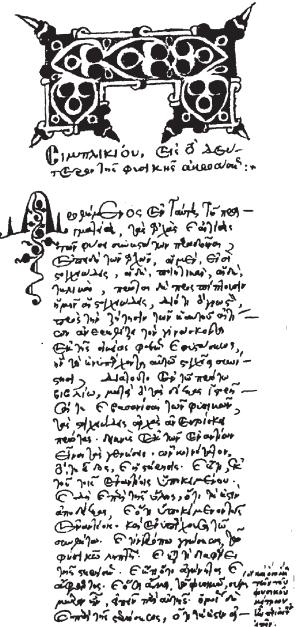
Β' ἑτος; Πρὸς τῇ διδαχθείσῃ ὥλῃ Ἀρχαῖα Ἑλληνικά: 1. Ξενοφῶντος Κύρου Παρδεία, Ἐλληνικά, Ἀπομνημονεύματα· 2. Δημοσθένους, Πολιτικοὶ λόγοι· 3. Θουκυδίδου μόνον τὸ ἱστορικὸν μέρος· 4. Ομήρου τὸ διδασκόμενον ἐκάστοτε ἔπος. Λατινικά: 1. Καίσαρος, De bello Gallico· 2. 6 πρῶτα βιβλία τῆς Αἰνειάδος Βεργilίου καὶ 3 βιβλία Κικέρωνος De officiis.

Γ' ἑτος; Δι' ἀμφότερα τὰ τμήματα σὺν τῇ διδαχθείσῃ ὥλῃ: Α. Ἀρχαῖα Ἑλληνικά: 1. Θουκυδίδου δημηγορίαι· 2. Δημοσθένους λόγοι πρὸς Λεπτίνην, κατὰ Μειδίου, κατ' Ἀριστοκράτους καὶ κατ' Ἀριστογείτονος· 3. Πλάτωνος Φαιδρῶν, Γοργίας καὶ Πολιτεία· 4. Ἀνὰ 3 δράματα τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Εὐριπίδου κατ' ἐκλογὴν τοῦ φοιτητοῦ. Β. Λατινικά: 1. Κικέρωνος: α. in Verrem, β. in Caecilium, divinatio, γ. 4-5 secundae lectionis, δ. pro Archia poeta, ε. de imperio Gn. Pompei, στ. pro Murena, ζ. pro Milone, η. Φιλιππικοί· 2. Δύο βιβλία τῶν Μεταμορφώσεων τοῦ Όβιδίου κατ' ἐκλογὴν τοῦ φοιτητοῦ.

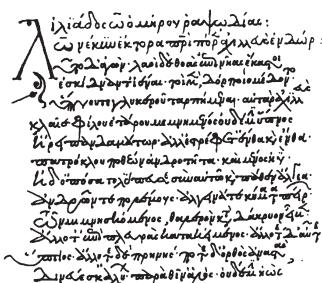
Δ' ἑτος; Τελικαὶ ἔξετάσεις τεταρτοετῶν (Φιλολογικοῦ): 1. Ἀρχαῖα Ἑλληνικά. Οἱ πεζοὶ κλασικοὶ συγγραφεῖς, μάλιστα δὲ ὁ Ἰσοκράτης, Λυσίας, Δημοσθένης, Αἰσχίνης, Πλάτων, Θουκυδίδης (μετὰ τῶν δημηγοριῶν) καὶ Ξενοφῶν. 2. Λατινικά: Οἱ πεζοὶ κλασικοὶ συγγραφεῖς καὶ ποιηταί, μάλιστα δὲ ὁ Κορνήλιος Νέπως, Ὁράτιος, Όβιδιος, Βεργilίος.

Από χρόνο σε χρόνο ο αριθμός των φοιτητών αυξανόταν με αργούς αλλά σταθερούς ρυθμούς και η αναμφισβίτητη, από πολύ νωρίς, αριθμητική υπεροχή των φοιτητριών οδήγησε τον κοσμήτορα του ακαδημαϊκού έτους 1932-33 Κ. Ρωμαίο να επισημάνει τὴν προϊούσαν αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν θηλέων, φαινόμενον οὕτε παράδοξον οὕτε ἀποθαρρυντικόν, διότι φυσικὸν εἶναι νὰ τρέπωνται αἱ φοιτήτριαι πρὸς τὴν φιλολογίαν τὴν παρέχουσαν τὴν γενικωτέραν ἀνθρωπιστικὴν μόρφωσιν. Η λειτουργία ωστόσο της Σχολής τα πρώτα αυτά χρόνια δεν υπήρξε απρόσκοπτό το ακαδημαϊκό έτος 1938-39 το Υπουργικό Συμβούλιο της κυβέρνησης Μεταξά αποφάσισε να μην εισαχθούν πρωτοετείς κατά το έτος αυτό στη Φιλοσοφική Σχολή Θεσσαλονίκης, λόγω αδυναμίας διορισμού των ίδιων πτυχιούχων. Η υπουργική ανακοίνωση χαρακτήρισε το μέτρο παροδικό, διατύπωσε όμως τη σκέψη να συγχωνευθούν οι δύο Φιλοσοφικές Σχολές της χώρας σε μία, με έδρα την Αθήνα. Η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και η ευρύτερη πανεπιστημιακή κοινότητα αντέδρασαν· η σκέψη δεν υλοποιήθηκε ποτέ.

Μέσα στους κραδασμούς της δύσκολης περιόδου που ακολούθησε τα μαθήματα δεν σταμάτησαν, αλλά γίνονταν στα υπόγεια του κεντρικού κτιρίου, στο Πειραματικό Σχολείο, στον κινηματογράφο «Ορφέα», στη Σχολή Βαλαγιάννη κ.α. Όσον αφορά το διδακτικό προσωπικό της Σχολής, τα περισσότερα μέλη διακρίνονταν για τις καινοτό-

μες δημοτικιστικές τους αντιλήψεις, ενώ άλλα χαρακτηρίζονταν απλώς από ένα πνεύμα γλωσσικής ανεκτικότητας· η γλωσσική αυτή ελευθερία χαρακτήρισε στο εξής και τον τρόπο εργασίας της Σχολής σε όλες τις φάσεις ανάπτυξής της. Στο χρονικό διάστημα από τις αρχές περίπου της δεκαετίας του '40 μέχρι και τα τέλη σχεδόν της δεκαετίας του '60 η Σχολή συγκατέλεξε ανάμεσα στα μέλη της τρεις δασκάλους που τη σφράγισαν με την παρουσία τους. Ιδανικοί καθηγητές, με έντονη προσωπικότητα και πνευματική και επιστημονική ακτινοβολία τόσο στους φοιτητές όσο και στον επιστημονικό τους τομέα, με επιστημονικό πάθος, κύρος και ήθος, οι καθηγητές Ι. Κακριδής, Σ. Καψωμένος και Α. Τσοπανάκης καλλιέργησαν με αποστολικό ζήλο και εντυπωσιακή δεξιότητα τα κλασικά γράμματα και δημιούργησαν παράδοση με αδιατάρακτη συνέχεια.

Ο Ιωάννης Κακριδής (Αθήνα 1901-1992) εκλέχτηκε υφυπηγότης της Κλασικής Φιλολογίας στο πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (1930), έκτακτος (1933) και στη συνέχεια τακτικός καθηγητής της Α' έδρας της Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας. Εκτός από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης δίδαξε και στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1939-1945) καθώς και σε πανεπιστήμια του εξωτερικού. Η <ιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών κίνησε εναντίον την περίφημη «Δίκη των τόνων» (1941-42) με αφορμή την τολμηρή για την εποχή πρωτοβουλία να εισαγάγει και να εφαρμόσει το μονοτονικό σύστημα. Υποστηρίχτηκε από κορυφαίους λογίους και πολιτικούς, καταδικάστηκε όμως από το Πειθαρχικό Συμβούλιο του Πανεπιστημίου σε δίμηνη απόλυτη και αναγκάστηκε τελικά να παραιτηθεί από την έδρα του. Διετέλεσε κοσμήτορας της Φιλοσοφικής Σχολής και πρύτανης του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καθώς και πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (1964-1967). Μετά τη Μεταπολίτευση συνεργάστηκε με το διάδοχο όργανο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, το Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμορφώσεως (KEME). Το επιστημονικό του έργο εκτείνεται σε πολλούς τομείς της έρευνας (υφολογία, κριτική, ερμηνεία και μετάφραση κειμένου, μυθολογία κλπ.). Μετέφρασε σε συνεργασία με τον Ν. Καζαντζάκη την *Ιλιάδα* (1955) και την *Οδύσσεια* (1965, μέρος της οποίας μόνος του μετά τον θάνατο του Καζαντζάκη). Με το επιβλητικό σε όγκο συγγραφικό του έργο σχετικά με τον Όμηρο έγινε ειογκητής της «νεοανάλυσης», συνδυάζοντας τον Όμηρο με την «προφορική επική ποίηση» και ανασκευάζοντας τη θεωρία που αφιοβίζεται την ύπαρξη του Ομήρου. Με *Το μεταφραστικό πρόβλημα* (1936) θεμελίωσε θεωρητικά τη μεταφραστική του δραστηριότητα και συστηματοποίησε τη μεταφραστική πράξη. Έγραψε περίπου σαράντα βιβλία και διακόσια πενήντα άρθρα. Κατά την περίοδο της δικτατορίας της δεκαετίας του '60 ο Κακριδής παραιτήθηκε από την έδρα του στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης (1968).

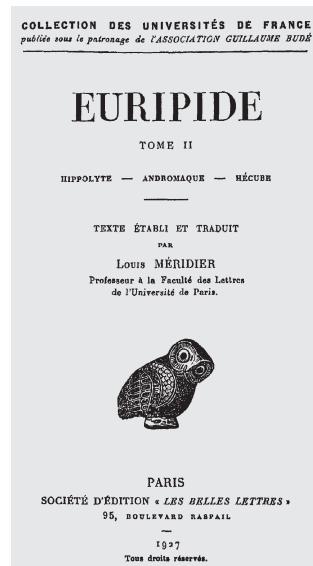
Ο Στυλιανός Καψωμένος (Χανιά 1907-Θεσσαλονίκη 1978) οπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στα Πανεπιστήμια Παρθίας, Μονάχου και Βερολίνου (1932-1937) και διορίστηκε αρχικά έκτακτος (1944) και στη συνέχεια (1948) τακτικός καθηγητής της Γ' έδρας της Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας. Υπήρξε πρύτανης του Πανεπιστημίου και δύο φορές κοσμήτορας της Φιλοσοφικής Σχολής. Συνετέλεσε αποφασιστικά στην ίδρυση της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (1964) και διετέλεσε πρώτος πρόεδρος της (1964-1967). Εκτός από την πολύχρονη διδακτική του δραστηριότητα στα Πανεπιστήμια Θεσσαλονίκης (1944-1973) και Ιωαννίνων δίδαξε και στο Πανεπιστήμιο Κρήτης (1977-1978). Αγάπησε και μελέτησε ιδιαίτερα την αρχαία ελληνική γραμματεία και κυρίως το αρχαίο ελληνικό δράμα. Οξυδερκής κριτικός με βαθιά σοφία,

συνεπή μετριοπάθεια αλλά και σχολαστικότητα, πραγματοποίησε ευφυείς και εύστοχες διορθώσεις σε αρχαία ελληνικά κείμενα που τον καθιέρωσαν ως έναν από τους εγκυρότερους κριτικούς φιλολόγους. Βαθύς γνώστης της κλασικής και της μετακλασικής ελληνικής έγραψε πολλές και σημαντικές μελέτες για την τύχη και τις τροπές της γλώσσας μας.

Ο Αγαπτός Τσοπανάκης (Σάλακος Ρόδου 1908) πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στη Scuola Normale της Πίζας και είναι διδάκτορας του Πανεπιστημίου της Πίζας (1932). Δίδαξε στο Βενετόκλειο Γυμνάσιο Ρόδου (1933-1936). Για την πατριωτική του δράση φυλακίστηκε και εκτοπίστηκε στην Ιταλία (1936-37). Εξελέγη υφυγηπτής της Γλωσσολογίας το 1944· έκτακτος το 1950 και τακτικός καθηγητής της Β' τακτικής έδρας της Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας το 1955. Δίδαξε στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ως το 1973· υπήρξε κοσμήτορας της Φιλοσοφικής Σχολής (1958-59) καθώς και μέλος (από την ίδρυσή του το 1960) και στη συνέχεια πρόεδρος (1970-74) του Ιδρύματος Μανόλη Τριανταφυλλίδην. Ως ομότιμος δίδαξε στο Πανεπιστήμιο Κρήτης (1978-79). Τα κύρια ερευνητικά του ενδιαφέροντα είναι η γλωσσολογία και η κλασική φιλολογία. Σημαντικό μεταφραστικό του κατόρθωμα αποτελεί η μετάφραση από τα γερμανικά του έργου του A. Lesky *Iστορία της Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας* (~1985). Ακαταπόντος, νηφάλιος και απροκατάληπτος, με βιολογική και πνευματική αλκή, ο κ. Τσοπανάκης συνεχίζει την πνευματική του προσφορά από το 1984 από την Ακαδημία Αθηνών.

Στη δεκαετία του '40 δίδαξαν τα κλασικά γράμματα και δύο καθηγητές, οι οποίοι στη συνέχεια σταδιοδρόμησαν ακαδημαϊκά στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών: ο K. Βουρβέρης (1899-1978) και ο I. Σταματάκος (1896-1968). Ο Βουρβέρης δίδαξε στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης από το 1940 ως το 1948 και ο Σταματάκος από το 1940 ως το 1946. Πρώτος καθηγητής σε έδρα της Λατινικής Φιλολογίας στη Θεσσαλονίκη υπήρξε ο Κωνσταντίνος Γρόλλιος (Κέρκυρα 1917). Πτυχιούχος του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, σπούδασε στη συνέχεια στο Μπρίστολ, το Παρίσι και την Οξφόρδη. Είναι διδάκτορας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και δίδαξε από το 1957 ως έκτακτος και στη συνέχεια (1961) ως τακτικός καθηγητής. Έγινε ομότιμος το 1985 και στη συνέχεια εξελέγη τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Ασχολήθηκε κυρίως με τον Κικέρωνα, τον Σενέκα και τον Οράτιο.

Από τα μέσα της δεκαετίας του '60 οι φωτισμένοι δάσκαλοι της περασμένης γενιάς παρέδωσαν τη σκυτάλη στους μαθητές τους, που διαδέχθηκαν επάξια την πρεσβύτερη σοφία. Στη γενιά του '60 ανήκουν οι B. Άτσαλος, N. Κονομής, Δ. Λυπουρλής, Δ. Μαρωνίτης, A. Μέγας, Γ. Σηφάκης και N. Χουρμουζιάδης· στην ίδια γενιά ανήκουν και οι X. Θεοδωρίδης, K. Τσαντάνογλου και Δ. Τσεκουράκης, οι οποίοι εξακολουθούν μέχρι σήμερα να διδάσκουν (συμπεριλαμβάνονται στην επόμενη ενότητα). Κοινός παρονομαστής των περισσότερων νέων δασκάλων των κλασικών μαθημάτων, οι προπτυχιακές σπουδές στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και οι μεταπτυχιακές σπουδές σε αγγλοσαξωνικές χώρες· το τελευταίο αυτό ήταν κάτι σπάνιο σε παλαιότερες εποχές. Ένα άλλο χαρακτηριστικό των περισσότερων αποτελεί ο διαφορετικός τρόπος προσέγγισης των κειμένων. Χωρίς να λείπουν οι εργασίες με φορμαλιστικές τάσεις και κύριο αντικείμενο τα γλωσσικά θέματα, εμφανίζονται όλο και συχνότερα εργασίες που ασχολούνται με τον αρχαίο πολιτισμό και την αρχαία ελληνική σκέψη. Η προσέγγιση των κειμένων δεν γίνεται με στεγνό, καθαρό@ «ανατομικό» τρόπο, αλλά ο μελετηπής μοιάζει να συνδιαλέγεται με αυτά με νέους τρόπους,

αδοκίμαστους ως τώρα, και με τοποθέτηση αισθητική και λογοτεχνική απέναντι στα κείμενα· αντιμετωπίζει τα αρχαία κείμενα από την υφολογική σκοπιά, την τελευταία βαθμίδα κάθε ερμηνευτή έργων τέχνης. Καθώς η θητεία τους στο Πανεπιστήμιο συνέπεσε με τη γλωσσική μεταρρύθμιση και την καθιέρωση της δημοτικής (1976), πολλοί από τους καθηγητές ανέλαβαν να εκλαϊκεύσουν κρίσιμα ζητούμενα με πυκνές παρεμβάσεις κυρίως στον Τύπο και το ραδιόφωνο και με ειδικά δημοσιεύματα. Παράλληλα βοήθησαν στη δημιουργία ενός νέου πνεύματος αρχαιογνωσίας στη Μέση Εκπαίδευση, που προσπάθησε να καταργήσει το παραδοσιακό μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών και συνετέλεσε στην ανάπτυξη μιας φιλικής σχέσης με την αρχαία ελληνική γραμματεία. Ειδικότερα:

Ο Βασίλειος Άτσαλος (Κοκκινόγεια Δράμας 1931) είναι πτυχιούχος του Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης (1953) και διδάκτορας του Πανεπιστημίου του Παρισιού (1968). Διετέλεσε καθηγητής στη Μέση Εκπαίδευση και εργάστηκε ως συντάκτης στο Κέντρο Εκδόσεως Έργων Ελλήνων Συγγραφέων της Ακαδημίας Αθηνών. Το 1973 εξελέγη επικουρικός καθηγητής στην Α' έδρα της Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου μας, το 1979 διορίστηκε μόνιμος καθηγητής σε έκτακτη αυτοτελή έδρα και το 1982 εντάχτηκε στην βαθμίδα του καθηγητή. Δίδαξε στο Πανεπιστήμιο ως το 1986 ελληνική παλαιογραφία και κωδικολογία, ιστορία και κριτική των κειμένων, καθώς και πεζά κείμενα (Ηρόδοτο, Θουκυδίδη, Λουκιανό), ποίηση (Ευριπίδη), αντίστροφο θέμα κ.ά. Οργάνωσε το Παλαιογραφικό Τμήμα του Κλασικού Σπουδαστηρίου και δίδαξε στη ΣΕΛΜΕ και σε σεμινάρια επιμόρφωσης φιλολόγων. Από το 1990 συμμετέχει σε ερευνητικό πρόγραμμα με στόχο τη μελέτη των ελληνικών χειρογράφων που οι Βούλγαροι αφήρεσαν το 1917 από τις βυζαντινές μονές του Τιμίου Προδρόμου Σερρών και της Παναγίας της Αχειροποιήτου του Παγγαίου, της επονομαζόμενης της «Κοσινίτσης» ή «Εικοσιφοινίσσης» και που σήμερα απόκεινται στο ερευνητικό κέντρο Ivan Dujcev της Σόφιας. Βασικά έργα του: *La terminologie du livre-manuscrit à l'époque byzantine. Première partie: Termes désignant le livre-manuscrit et l'écriture* (1971), *Η ορολογία των χειρογράφων στη βυζαντινή εποχή*. Μέρος δεύτερο (1971), *Τα χειρόγραφα της Ιεράς Μονής της Κοσινίτσας (ή Εικοσιφοινίσσας)* του Παγγαίου (1990), *Η ονομασία της ιεράς μονής της Παναγίας της Αχειροποιήτου του Παγγαίου της επονομαζομένης της Κοσινίτζης ή Εικοσιφοινίσσης* (1996).

Ο Νικόλαος Κονομής (Μόρφου Κύπρου 1922) είναι πτυχιούχος και διδάκτορας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (από ^που πήρε και διδάκτορικό δίπλωμα). Πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στην Οξφόρδη και το Cambridge. Δίδαξε ως υφοπηγητής των Κλασικών Γραμμάτων στο Πανεπιστήμιο του Cape Town (1958-1965). Το 1965 εξελέγη τακτικός καθηγητής της Κλασικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο των Ιωαννίνων, όπου και δίδαξε ως το 1969. Υπήρξε πρόεδρος της Φιλοσοφικής Σχολής Ιωαννίνων (1968-69). Από το 1969 ως το 1990 δίδαξε στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ως τακτικός καθηγητής της Α' έδρας της Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας. Διετέλεσε κοσμήτορας της Φιλοσοφικής Σχολής (1973-74) και πρύτανης του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1978-79); επίσης υπήρξε υπουργός Παιδείας της Κυπριακής Δημοκρατίας (1980-82). Το 1990 εξελέγη τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Τα σπουδαιότερα βιβλία του: *Studies on the Orator Lycurgus* (1956), *Οι δόχμοι παρ' Αισχύλω και Σοφοκλεί* (1962), *Από την Ιστορία της Λατινικής Γλώσσας* (1977), *Αρχαϊκή Λατινική Ποίηση*, τεύχ. Α' (1991). Ακόμη έχει εκπονήσει δύο κριτικές εκδόσεις στην *Bibliotheca Teubneriana (Lycurgus, Oratio in Leocratem 1970 και Dinarchus, Orationes cum fragmentis 1975)*.

